

NEMZETI IMÁDSÁGGÁ LETT ÉNEKEK

Magyar ének

Énekünket szeretettel ajánljuk magyar református testvéreinknek szerte a világon, mint amely az 1991. júniusában megrendezett Magyar Reformátusok II. Világtalálkozójának volt vezéréneke.

Mind a magyarországi költő, Kádár Ferenc szövege, mind a Németországban élő zeneszerző, Gárdonyi Zsolt dallama konkrét idézetekkel kötődnek a 90. zsoltárhoz, s az így született klasszikus értékű, nagyszerű ének egyszersmind a zsoltárszerző Dávidhoz, Kálvinhoz, Bézához, Szenci Molnárhoz, Kölcseyhez, Illyés Gyulához, Bourgeois-hoz.

Ez, az énekünk által egybegyűjtött „munkaközösség” is tulajdonképpen egy nagyszerű térbeli és időbeli világtalálkozó.

Tanulásnál fordítsunk gondot a pontos ritmusra, a versszakok szöveghez igazodó ritmusalak-változásaira. Itt is fontos a helyes tempó.

A kezdés ne legyen túl lassú, mert a refrén hosszabb értékei széteshetnek vagy nem telnek meg a szükséges kifejezésbeli tartalommal.

Gárdonyi Zsolt zeneszerző vegyeskari feldolgozást és orgonakíséretet is készített hozzá, amely a megszólaltatás sokféle formáját teszi lehetővé.

Ha-tal - mas Is - ten, né - pek kö - zé szór - va,
"Teben - ned bíz - tunk e - le - i - től fog - va!"
Mi - kor másunk nem volt, csak könny és zsol - tár.
Ott - hont ke - res - ve haj - lé - kunk Te vol - tál.
Szólj, öt - á - gú síp, zengj, magyar é - nek, Adj
há - lát az ég nagy Is - te - né - nek!

2. Bibliás ősök sírja fölött állva Találjon e nép végre önmagára;
Köszönjön meg mindent a „védő kar”-nak, S legyen testvére magyar a magyarnak!
Szólj, ötágú síp, zengj magyar ének, Adj hálát az ég nagy Istenének!
3. Kegyelmes Atyánk, népek közé szórva, „Tebenned bízunk eleitől fogva!”
Add: éljünk egymásért és senki ellen, Bárhol a földön, de Isten-közelben!
Szólj, ötágú síp, zengj magyar ének, Adj hálát az ég nagy Istenének!

Mindig velem

Sok határon túli gyülekezetben himnusszá vált a *Hallelujah énekeskönyv* éneke: „Mindig velem...”

Az előző években, évtizedekben hatalmas megtartó erőt jelentett a híveknek.

Egyformán zengett az énekes imádság a „málenkij robot”-ra elhurcoltak és az otthon-maradtak ajkán.

S ha a templom raktár vagy ateista múzeum lett, akkor énekelték a házi istentiszteleteken vagy a családi áhítatokon.

Ezekben a kritikus lélekpróbáló időkben így lett ez az ének megszentelt imádsággá.

A *Hallelujah énekeskönyv*ben ennek az éneknek hat versszakát találjuk, amelyekből az első mellett a prozódiailag legkevésbé problematikus negyedik és hatodik strófákat közöljük.

Ünnepélyes, lassú tempó mellett a dallam, a ritmus és a szöveg hangsúly-egyenetlenségei nem lesznek szembeötlőek.

1. Min - dig ve - lem, U - ram, Min - dig ve - lem,
Még ha nem lát - hat is Gyar - ló sze - mem.
A - zért ez é - ne - kem: Ve - lem van Is - te - nem,
Ve - lem van Is - te - nem, Min - dig ve - lem.

4. Kétségem, félelmem S bánatimban, Tudom, biztos vagyok Karjaidban.
Nappal s bús éjjelen az Úr mindig velem. Az Úr mindig velem, Mindig velem.
6. S majd ha otthon egyszer Megláthatlak: Bűn, bú, halál hol már Nem árthatnak,
Ezt zengem szüntelen: Velem az Úr, velem, Velem az Úr, velem. Mindig velem!

Szózat

A XVIII. és XIX. század fordulójától az európai népek között igény támadt arra, hogy ünnepeiket egy-egy nemzeti énekkel vagy hangszeres zeneművel gazdagíthassák.

Nálunk először a régi magyar – főleg *kuruckori* – zenei elemekből és népzenei hagyományokból született *Rákóczi-induló* terjedt el a múlt század elején különös gyorsasággal.

Már a tizenkét éves Liszt Ferenc is műsorára tűzte egy budapesti zongorakonzertjén.

Bartay András zeneszerző és szíinigazgató, aki a pesti Nemzeti Színházat bérelte, 1843. január 26-án írt ki pályázatot Vörösmarty Mihály *Szózatának* megzenésítésére.

Ezt a példát később sok nemzet követte, s a legmegfelelőbb vers és dallam vált így méltó jelképüké, himnuszukká.

Egy fontos szempontból a mi *Himnuszunk* és *Szózatunk* rendhagyó.

Míg más népek nemzeti énekeit többnyire a pillanatnyi politikai hatalom kívánsága hozta létre, addig mieink kifejezetten ezek ellenére születtek.

Ebből fakadóan mindkettőt sokszor betiltották.

Érdekes megjegyeznünk, hogy mind a mai napig nincs törvény vagy jogszabály, amely hivatalos rangra emelte volna őket.

Éppen így erősödhetek meg, túlélve a kritikus időket, s válhattak ércnél maradandóbbá.

Egressy Béni huszonkét beküldött dallam közül nyerte meg a pályázatot.

Erkel Ferenc sajnos nem vehetett részt saját megzenésítésével, mert tagja volt a bírálóbizottságnak.

A szólóhangra és zongorára komponált Erkel-Szózat néhány évvel ezelőtt vált ismertté és népszerűvé, amikor Bárdos Lajos remek, kíséret nélküli vegyeskart készített belőle.

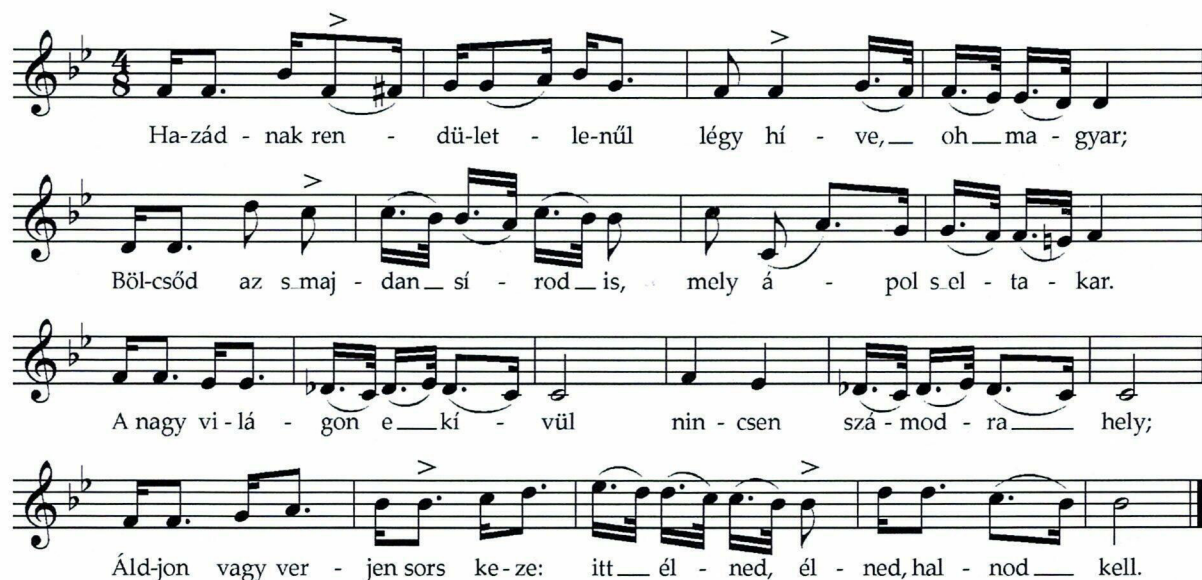
Ha Egressy lett volna a zsűri tagja, ma bizonyára Erkel dallamát éneklé a nemzet.

A Szózat először 1843. május 10-én hangzott el a nyilvánosság előtt a pesti Nemzeti Színházban.

Két esztendővel később, 1845. május 16-án Kolozsvárra érkezvén Deák Ferenc és Vörösmarty Mihály, a szállásuk előtt este tíz órakor hatalmas ifjú tömeg fáklyával a kézben énekelte a *Himnusz*t és a *Szózat*ot.

A zenekaron pedig felcsendült a *Rákóczi-induló*.

Ettől a naptól beszélhetünk a magyar zenetörténet legbecsesebb kincseinek, e három dallamnak közös útjáról.

Ha-zád - nak ren - dü-let - le-nül légy hí - ve, oh - ma - gyar;
Böl-csöd az s.maj - dan - sí - rod - is, mely á - pol s.el - ta - kar.
A nagy vi - lá - gon e - kí - vül nin - csen szá - mod - ra - hely;
Áld-jon vagy ver - jen sors ke - ze: itt - él - ned, él - ned, hal - nod - kell.

Himnusz

Nemzeti imádságunknak, Kölcsey Ferenc *Himnusz*ának megzenésítésére Bartay András 1844. február 29-én írt ki pályázatot.

A tizenhárom jelíges pályaműből a Deák Ferencnek dedikált, Erkel Ferenc által komponált dallam vitte el a pálmát.

A bírálóbizottság súlyát, tekintélyét korabeli szellemi életünk kiválóságai, mindenekelőtt Vörösmarty Mihály és Szigligeti Ede biztosították.

Jóllehet közönség előtt 1844. június 2-án a Nemzeti Színházban csendült fel először, végérvényes diadala Pozsonyhoz és Kolozsvárhoz fűződik.

A pozsonyi magyar színikör alkalmi kórusa és az országgyűlési ifjúság lelkesen énekelte országszerte.

Kolozsváron is a színészek jeleskedtek: 1844. november 27-én egy színmű előadásának végén hangzott el először.

1846 tavaszán Kolozsváron *Népdalnok Társaság* alakult, akik elindultak, hogy meglátogassák az Ausztriában és Olaszországban állomásozó magyar katonai alakulatokat.

Többek között Grazban, Triesztben, Velencében léptek fel: magyar opera- és népszínműrészletek mellett a *Szózatot* és a *Himnusz*t is énekeltek.

1848-ban a forradalmi Párizsba is eljutottak gyújtó hatású énekeikkel.

A következő állomás az Egyesült Államok lettek volna, de a bécsi, majd a pesti forradalom hazaszólitotta őket.

Ezeket az itthoni mámoros napokat a három nemzeti értékű dallamunk is segített bearanyozni. Marosvásárhelyen március 25-én a forradalmi ifjúság a *Rákóczi-induló*ra vonult fel fáklyákkal, és a *Himnusz*t énekelte.

Szabadságharcunk bukása után a dallamokat betiltották.

Ennek ellenére Erkel Ferenc merészen több ízben is előadatta őket a Nemzeti Színházban.

A Széchenyi István halálára rendezett gyászmisén 1860. április 30-án a pesti Belvárosi templomban és a templom körül nyolcvanezer ember gyűlt össze és énekelte a *Himnusz*t, *Szózatot*.

Énekes és zenés nemzeti kincseink ünnepélyes megszólalásának a kiegyezés után már semmi sem állhatott útjába. Legalábbis a határainkon belül.

Mert jól tudjuk, Trianon után a szomszéd országok magyarjai számára újra tiltottakká lettek.

Ha egy bátor lelkipásztor, mint énekeskönyvének 37. dicséretét, a *Himnusz*t el merte énekeltetni, legtöbbször kemény megtorlás következett.

Az amerikai magyar gyülekezetekben az óhazához való lelki kötődés, az utóbbi időkben az erdélyi, kárpátaljai, felvidéki testvérek között a túlélés, a kimenekedés és a jövőbe vett hit nemegyszer elcsukló hangú imádsága volt nemzeti Himnuszunk közös eléneklése.

Végezetül néhány gyakorlati tanács.

A Himnusznál s a Szózatnál egyaránt nagyon fontos a helyes hangnem.

Hányszor vagyunk tanúja annak a kínos és méltatlan szituációnak, hogy a dallam a végén kiénekelhetetlenül magas.

Mindkét ének helyes hangneme a B-dúr!

Világi és egyházi alkalmak ünnepi gyülekezetei ma már hála Istennek egyre gyakrabban énekelik, és nem csak hallgatják ez énekeket.

Ha például a zenekari kíséret hanglemezről szól, győződjünk meg előre a helyes hangnemről.

Figyeljünk – különösen a Szózatnál – a kottahű pontos ritmusra és a hiteles szövegre.

Mindkettőben akadnak torzulások, rossz beidegződések. Csupán egy konkrétum: a Himnusz végén „Hozz reá”-t énekelünk, noha Kölcsey „Hozz rá”-t írt versében.

A „Hozz” szótagra két dallamhangot énekeljük hajlításosan!

(A Himnusz angol fordítását lásd a Függelékben, 171. oldal.)

Is - ten, áldd meg a ma-gyart! Jó kedv - vel, bő - ség - gel,

Nyújts fe - lé - je vé - dő - kart, Ha küzd el - len - ség - gel.

Bal - sors a - kit ré - gen tép, Hozz - rá vig - esz - ten - dőt,

Meg - bűn - hőd - te már e nép a múl - tat s jö - ven - dőt.